

še le se bo pri nas pričela nova neprenehljiva dôba blagostanja in slave.

Za tem pripoveduje, kako je lansko leto pri nekem „mladočesko“-političnem shodu predsednik Sladkovsky zbranim razkladal, da je vse, kar se je zgodilo pod imenom Palacky-a in Riegerja, samo na sebi slabo in pogubno, a to, kar sta hvalila in ukazala Sladkovsky in Gregr, je bilo le dobro in koristno. — Zato proč s Palacky-em in Riegerjem, živila Sladkovsky in Gregr! — Ali ni tako bilo vse tudi pri nas? Če zamenimo imena „Palacky in Rieger“ z „dr. Bleiweis in dr. Costa“ in imena „Sladkovsky in „Gregr“ z „dr. Vošnjak in Zarnik“, imamo pri nas isto podobo, kakor jo Palacky za Česko slika.

Palacky temu pristavi: Mislim, da sem s tem prišel do jedra, do edinega pravega vira in pričetka nesrečnega pričkanja med nami. — Naj bo v božjem imenu! Brž ko bodo ti gospodje narod naš osrečili, za Boga, tisti hip, še danes grem rad in z veseljem pod zemljo. Domoljubje bilo je do zdaj pri nas vselej še žrtev samega sebe; morda bo bolje, če se z njim kupčuje in dobiček dela.

Po vsem tem graja Palacky „mladočehe“, ker hodijo v deželni, v državni zbor pa ne, dasiravno so povsod isti nemci. Od Nemcev ni Čehom ničesar pričakovati, on sam se je le leta 1848 zarad njih zmotil, pričakovanje od njih pravičnosti, in to je bila njegova edina politična zmota. Al pri Nemcu za Slovana ni pravice. Čemu bi tedaj Čehi hodili v deželni zbor, če ne morejo ničesar doseči?

Svojo razpravo konča Palacky s sledečimi stavki:

Edino nado stavim na to, da Avstrijska dinastija, tako tudi monarhija ne more obstati brez naroda Českega, da bi bili ti dve brez Čehov brez moči in se ne mogli nobeni resni nevarnosti, zlasti če bi prišla od zunaj, nasproti postaviti.

O tej stvari se ne more tako svobodno, kakor bi bila človeka volja, govoriti, a tu zadostujete po mojih mislih dve opombi: Če cesarstvo ne bo imelo niti volje niti moči, z nami ravnati po pravici, nam po vesti naši ne bo dolžnosti, da bi pomagali ohraniti ga. Drugo je, da znano pismo od 12. septembra 1871, čeravno je bilo brez vspeha, je vendar velike važnosti in da bi oni veliki pritisek, ki je naredil, da je postalo pismo le gola beseda, vdrugič težko kaj dosegel, če bi se še tako napenjal. Zato nam ni treba niti obupati, niti ravnati se po svetu onega Vestonja. \*) Sploh pa je stal in stoji narod naš še do zdaj, kar se tiče narodnosti njegove, trdno ne po Avstriji, marveč po samem sebi; naj le še za naprej marljivejše nego do zdaj se lika in omikuje, duha čedalje više povzdiguje in jači, potem mu gotovo ne bo strahu pred nobenim polomom. Osodo si bo slednjič vendar-le sam odločil. — —

Te besede sivega očaka Českega so gotovo vredne, da se odmevajo po vseh slovanskih deželah, zlasti po vsem Slovenskem, kjer so razmere onim na Českem tako zelo podobne, da vse ono, kar Palacky očita in priporoča svojim rojakom, velja z malimi premembami tudi nam. Mislimo in pričakujemo, da ne bodo glas vpijočega v puščavi.

## Beseda o plemstvu.

Menda ne bo brez koristi, ako se enkrat nepristranska beseda o plemstvu (žlahni gospôdi) spregovori.

\*) V bitvi s Tartari pri Olomuci je mučila Česka krdela huda žeja. Neki Vestonj jim je svetoval, naj se podajo Tartarom, češ, „v sužnosti jim vsaj vode ne bo manjkalo.“

vori, ker so zlasti pri nas pojmovi o tem stanu zelo zmedeni, deloma pristranski, deloma površni in nejasni.

Plemstvo je nekaj čisto naravnega, kajti nahajamo ga skoraj pri vseh narodih. Tudi mi Slovenci smo za svojega časa imeli narodno plemstvo; ko pa je Nemec podjarmil naše kraje, izginilo je domače plemstvo, in na njegovo mesto stopilo je nemško, ki brez spoznanja, brez srca in sočutja za naš narod gospodarilo je brezobzirno in trdo. Zato med našim narodom plemstvo ni na dobrem glasu; al naš narod, premalo podučen v tej sodbi ni objektivni, kajti on narodnega plemstva in njegove koristi ne pozna.

Na Nemškem je dolgo časa trajal boj med plemstvom in meščanstvom za prvaštvo, za nadvlado; kakor znano, zmagalo je meščanstvo. Od tega boja se datira sovraštvo nemškega meščanstva do plemstva; zato tudi sodba nemškega meščanstva ni nepristranska. Nemško meščanstvo skriva to sovraštvo pod krinko liberalnosti; pa na tej liberalnosti je le nekaj resničnega; meščanstvo obrekuje plemstvo najbolj zavoljo svoje nadvlade, liberalnosti nasproti kmečkemu in proti delavskemu stanu ne pozná. S tisto lakomnostjo, ki meščana v obče karakterizira, zavida višemu plemskemu in nižemu delavskemu in kmečkemu stanu vsak košček veljave, ki si ji je ta ali uni pribori. Ni toraj liberalnost toliko, ko lakomnost in zavist meščanska glavni vir tistega sovraštva do plemstva, ki se nam pridiguje iz Nemčije semkaj. Res jako slabo umejo tisti brati v človeških srcih, ki vira tega sovraštva ne poznajo in ki mislijo, da sovraštvo do plemstva morajo tudi med nas Slovence zanesti, ako hočejo biti „liberalni“. Po listih nemškega meščanstva oslepljeni in vneti za liberalizem, za naše ramere popolnoma neprikladen, nabijali so po komandi Zarnikovi in Vošnjakovi tudi slovenski „liberalci“ ob času volitve grofa Barbota plakate na wogle z napisom: „grofov ne volimo“; in še danes vemo, da mislijo naši liberalci Bog vedi kako dobro delo storiti, ako nasprotujejo celó majhnemu številu naših narodnih plemenitašev.

Mi nečemo s temi vrstami nobene nove združbe delati — vsaj je stare že preveč! — al predmet sam nas napeljuje na to, kajti „kožuh oprati, a ne razmočiti ga“, to ni mogoče.

Da pa pridemo nazaj do svojega predmeta, vprašajmo se najprvo: kakošen namen ima plemstvo v državi, v narodu?

Po našem mnenju je plemstvo v prvi vrsti poklicano, braniti narodom njihovo neodvisnost, politične pravice. Poglejmo na Ogersko; kaj bi bili Ogri ali prav za prav Madžari brez plemstva? Le narodno plemstvo, ponosno in svojemu narodu vdano, je rešilo Madžare pogube, in jih še sedaj po konci drži. Poljsko plemstvo je sicer mnogo zagrešilo na svojem narodu, al priznati se mora, da je vendar še njegov glavni steber.

(Konec prihodnjič.)

## Spomini na deželne zbore.

### Iz deželnega zbora Kranjskega.

Govor dr. J. Bleiweisa

v 12. večerni seji 12. maja t. l.

glede pogodbe, ki jo je vlada ponudila deželi Kranjski zavolj uravnave razmer med državo in med zemljiško-odveznim zakladom Kranjskim.

Zopet danes stojimo pred predmetom neizmerne važnosti za deželo našo. Treba je tedaj, da stvar tako prevdarimo, kakor mislimo, da bomo mogli odgovorni biti ljudstvu našemu, ki nas je poslalo v deželni zastop.

Nikakor ne odrekamo slavni vladi pravice, da skuša ugodno pogodbo vkreniti v finančnih zadevah, katere se tičejo države, ali slavna vlada ne sme tudi prezirati dolžnosti naše, ki jo imamo do naroda, ki nas je, kakor sem rekel, poslal v to zbornico. V svojem imenu in v imenu svojih družnikov naj konstatiram najpoprej, da tudi nas želja navdaja, da se poravnamo z državo, ali da se poravnamo tako, da zamoremo reči, da nismo prestopili mej, katere so nam v poslu našem odločene. Zato imam jaz mnogo pomislikov pri srcu, gospoda moja, pomislite iz pravnega, pomislite iz finančnega in pomislite iz političnega ozira.

Pomisliki iz pravnega obzira kulminirajo v tem, da se moramo vprašati: ali imamo mi pravico za kakih 40 let naprej sklepati o rečéh, katere so pridržane zborom deželnim. Kar bomo danes sklenili, velja, ako bi vlada in državni zbor temu pritrčila, toliko let, kolikor jih marsikdo izmed nas ne bo več doživel. Deželi naložimo breme, pri katerem vsaj meni vest ne pripušča, da bi ne vprašal se: ali imam pravico do tega? Države delajo državne proračune za vsako leto, da! tudi občine delajo proračune za vsako leto, mi pa danes stopimo na dnevni red čez vse te vsakoletne sklepe za okoli 40 let. Vprašam vas, gospoda, ali ne bodo nasledniki naši, ki za nami pridejo v to zbornico, čudili se, kako to, da njim je taka važna pravica iz rok odtegnjena bila v zboru, ki se ni vprašal: ali ne sega o tem čez meje svojih pravic? Zato kličem vam: Videant consules, ne quid detrimenti capiat res publica!

Prebravši poročilo finančnega odseka moram pripoznavati, da jako izvrstno popisuje reve in nadloge naše dežele. Res, tako izvrstno jih popisuje, da ko sem to poročilo bral, sem za gotovo mislil, da bodo predlogi vsi drugačni, kakor jih tukaj beremo. Finančni odsek pravi, na priliko, med drugim: „Der Finanzausschuß verkannte nicht den ungünstigen Stand des krainischen Grundentlastungsfondes, allein er konnte nicht übersehen, daß derselbe zum nicht geringen Theile der ursprünglichen Verwaltung seitens des Staates zuzuschreiben ist, wodurch Rückstände erwachsen sind, ohne für die fortlaufende Bedeckung des Landesdrittelersfordernisses Vorsee zu treffen.“ Potem pravi poročilo dalje: „Thatsachen, welchen gegenüber es um so gerechtfertigter in die Waagschale fällt, daß ungeachtet alles dessen das Land Krain für diesen Fond bis Ende 1874 schon den im Verhältnisse zu den Leistungen anderer Kronländer riesigen Aufwand von 13,493.451 fl. aus eigenen Mitteln bestritten hat.“

Če gremo potem dalje na drugo stran, beremo te le vrstice: „Das Land Krain fühlt sich bewußt, daß es seine Verpflichtungen dem Gesamtreiche gegenüber in Betreff der Steuerprästation immer unverdrossen erfüllt habe, ja ein nur mäßig gehaltener Ueberschlag der zu Folge der Grundsteuerüberbürdung geleisteten Zahlungen zeigt, daß aus diesem Titel eine Steuerüberzahlung von mehreren Millionen geleistet wurde“ — lani sem dokazal, da to sega skoro na 9 milijonov gold. — „umso mehr glaubt das Land berechtigt zu sein, zu verlangen, daß es in der vorliegenden Angelegenheit nicht ungünstiger behandelt werde, wie andere Länder, ja es glaubt sogar auf eine ausgiebigere Unterstützung Anspruch zu machen, wenn erwogen wird, welche Subventionen anderen Kronländern zur Hebung ihres Wohlstandes indirecte aus anderen Titeln, wie beispielsweise in der Form von Eisenbahnbau-Subventionen zufließen.“

Dalje me je tudi to jako razveselilo, da je finančni odsek v svojem poročilu v prevdarek vzel, kaj je vlada za Bukovino storila in kaj pa za Kranjsko!

Prejšnji čas smo vedno slišali ugovarjati, da to ni istina, da je vlada za Bukovino več storila nego za Kranjsko, da so tam drugačne razmere itd.; sedaj

pa beremo tu vse drugače. Iz vsega je na kratko to zdaj očitno, da je Bukovina dobila že 10½ milijona, naša dežela pa le 3 milijone 56.000 gold. Tedaj, gospoda moja, dobro tretjino manj; — Bukovini se je odpisalo od sedanjega dolga 3 milijone, Kranjski nasproti pa le 195.000 gold. Celi donesek, ki ga je po davkih Bukovina plačala, znaša 4 milijone 800.000 gold., Kranjska pa 13½ milijona, tedaj blizo trikrat več!

Če tedaj vse to, kar nam je finančni odsek tako lepo razložil, pomislimo, smeli smo pričakovati, da se bodo predlogi njegovi vse drugače glasili.

Ali kaj je prišlo nasproti vsemu temu na dan? Ko je reklo poročilo, da ima Kranjska „bei diesen schwerwiegenden Gründen gegründete Hoffnung auf eine ausgiebigere Unterstützung,“ toži dalje, „daß diese Hoffnung fehlgeschlagen,“ pa se hipoma umakne „angesichts der entschiedenen Erklärung des Herrn Regierungsvertreters, daß die Regierung mit diesem neuen Vorschlage an die Grenze ihrer Zugeständnisse angelangt, und daß namentlich von der Reichsvertretung die Genehmigung der Zugestehung der Unverzinslichkeit der Vorschüsse neben den unrückzahlbaren Subventionen nicht zu erwarten sei.“

S tem tedaj, da je gospod deželni načelnik rekel, da je vlada do skrajne meje tega prišla, kar se more deželi naši storiti, s tem je finančnemu odseku vse srce vpadlo, in nasledek tega obupa so njegovi predlogi, ki nam jih je stavil, rekši: „Krain hat hiemit keine Hoffnung, in diesem Punkte eine andere Behandlung zu erreichen!“ Jaz pa moram očitno reči, da je častiti finančni odsek prehitro obupal. Komur je zgodovina pogajanja našega za subvencijo znana, ta pač ne bo rekel, da nimamo do više subvencije nikakoršnega upanja, čeravno je vlada rekla, da je do skrajne meje prišla. Jaz opozorujem Vas, gospodje, le na to, da je ministerstvo financ leta 1872, tedaj pred 3 leti, deželnemu odboru izreklo, da ne dá nobene subvencije. To je bil glas slavnega finančnega ministerstva pred 3 leti. Leta 1874, tedaj lansko leto, je to preklicalo, kar je 2 leti poprej izreklo, in ponudilo subvencijo z 150.000 gold., in letos že 175.000 gold. Po takem tedaj mislim, da je vlada sprevidela iz brošure, katero jej je deželni odbor poslal lani, da Kranjsko deželo v primernejšo razmero spravi z drugimi deželami, ki niso tako kakor Kranjska preobložene z zemljišnim davkom. In po takem ni ne le popolnoma opravičeno, ampak stroga pravica terja, da se ne moremo zadovoljiti s tem, kar se nam sedaj dovoluje.

Sklicuje se pa finančni odsek tudi na Itrijo. Istrija je imela le 1 milijon poplačati in sicer po 10% direktnih davkih.

Če toraj prevdarimo, koliko je že naša dežela odrajtala na tem dolgu, — kako je preobložena še zmirom z zemljišnim davkom, — da to preobloženje ne šteje po goldinarjih, ampak po milijonih, mislim, da je po vse opravičeno, ako zahtevamo primerno pomoč od države in vlade. In s to zahtevo stopimo v pogajanje z vlado.

Zato priporočam prvemu predlogu finančnega odseka sledeči dostavek: V tretji vrsti naj se po besedi „daß“ dostavi „die im Artikel 2 zugesicherte nicht rückzahlbare Staatssubvention im jährlichen Betrage von 200.000 fl. . . .“ (Predlog se podpira.)

Kako se je obravnavala o tem predmetu sukala, potem da je dr. Bleiweisov predlog obveljal in da je vsled tega gosp. vladni načelnik načrt ministerske ponudbe nazaj vzel, smo poročali v 20. listu „Novic“.

## Govor poslanca M. Kramariča

v 13. seji deželnega zbora 13. maja

o predlogu barona Apfaltrerna z načrtom postave o odpravi bire duhovnov.

V 20. listu „Novic“ naznanili smo obravnavo o predlogu barona Apfaltrerna z načrtom postave o odpravi bire duhovnov, poročali, da je bila debata jako živahna ter obljubili, objaviti dotični jedernati govor poslanca Kramariča. Spolnovaje to obljubo, podamo tukaj sledeči govor:

Gospoda moja, jaz mislim, da bi morda za nekatere kraje ta postava bila dobra, ali pri nas, kjer plačujemo s to ubogo vinsko kapljico, smo tako revni, da denarja nimamo in da nam je najlože, če v naturi damo. Ko se je zemljišna odveza plačevala, koliko njiv in koliko vinogradov se je prodalo in ravno taka bi se sedaj godila. Ljudje ne bodo mogli plačati in prihajali bodo spet uradniki, ki samo za pot po 16—20 gold. vzamejo. Za en kraj je morebiti postava dobra, za drugega ne. Naj se toraj poprej dezela popraša.

Gosp. baron Apfaltrern je rekel, ko je svoj predlog stavil, 1848. l. so se odvezale vse dajatve. Hvala Bogu, da so te proč! Ali g. baron Apfaltrern naj ne misli, da so duhovni tako tiranski, kakor so bili grajščaki. Grajščak je prišel ter je razbil vrata, če se mu ni dalo, in jaz se nikakor z gosp. baronom Apfaltrernom ne zlagam. Gospoda moja, jaz znam dobro, da če je hlapec, ki je imel celi dan delati, zamudil le pol ure, da je s tem celi dan zgubil. Če je pa malo kasneje delal, pa so ga zaprli. To se toraj ne dá enačiti, to ni v nobeni primeri.

Kar se gosp. Dežmana tiče, je streljal proti duhovščini in je pravil od nekega kaplana, da je pobiral darove in rekel, da mu njegova gazdarica ni nič dala. Kakor tič poje, tako tudi ptica, upam pa, da se bo g. Dežman spomnil Matice ali kmetijske družbe, ko bo oporoko delal. Če si tu ali tam nove zvonove napravijo, kaj to njega briga. Na Dunaji je bila razstava, ki je na milijone stala in je ni več, zvonovi pa, ki primeroma malo stanejo, doné toliko let. (Dobro! na levi — klici na desni: k stvari!)

Jaz se nikakor ne morem s tem skladati, da bi ubogemu kmetu pravice jemali, da bi ne bil z duhovni združen. V tem, gospôda moja, ne tiči nič drugega, nego Stremayerjevi groši in vi greste na to, da bi vlada duhovne pod roke dobila. Zatoraj je moj predlog ta: slavni deželni zbor naj izroči to postavo sl. deželnemu odboru v pretres, ki naj prihodnje leto o tem poroča, in potlej naj se postava sprejme. (Predlog se podpira.)

## Dalmatinski zbor,

ki se je začel še le 20. maja, je sklenil svoje zborovanje že 8. dne t. m. Obravnaval je le dvoje domače stvari brez važnih političnih razprav. Pred sklepom zborovim pa je stranka italijanska, razen 4 poslancev, zapustila zbor, češ, da s slovansko stranko ne more zborovati! In tej stranki laški dajejo judovski Dunajski časniki priimek ustavoverne stranke, kajti njim je „ustavoveren“ vsak, kdor je nasprotnik Slovanom.

## Mnogovrstne novice.

\* Vsem vinskim brozgavcem naj bi se taka zgodila! Sodnija v Offenburgu je trgovca L. Stein a in M. Kahn-a zavoljo prodaje lovšanege (zbrozganega) vina obsodila na 6 mesecev v ječo in 9000 gld. kazni v denarji.

## Zabavno berilo.

## Obrazi iz domačega življenja.

## „Slovenska“ rodovina.

Spisuje J. Aléšovec.

(Dalje.)

Če smo se prej že čudili, ko nas je hišna s svojo nemščino tako iznenadila, se čudimo zdaj še bolj, ko slišimo taka krstna imena ter iščemo svinčnik in listnice, da bi si jih zapisali, ker jih je težko v glavi obdržati Slovincu. Toda čuditi se nam ni dolgo časa, kajti ljubeznjiva gospodinja nas povabi k sebi na zofo — gospod Pavček se spusti tik nas v naslanjač — in prične nemški:

„Jako nas veseli, da nas počastite. Soprog mi je že davno pravil, da vas je povabil na sklenico kave. To ni lepo, da se nam tako dolgo odtegujete!“

Zopet smo malo iznenadeni in gledamo ljubeznjivi odraščeni hčeri, ki ste se nekoliko sramožljivi vsaka na prostor vsedli, iz katerega ste se bili vzdignili pri našem vstopu. Morda naš prijatelj Pavček vgane naše misli, kajti predno moremo kaj odgovoriti, se oglasi prijemši nas za roko:

„Moja žena je namreč vrla Slovenka po mišljenji, a ne zamerite ji, da nemški govori. Je že od mladih nog tako vajena.“

„O, nikakor, nikakor“, hitimo mi pomiriti gospoda Pavčeka.

„Veste, gospod,“ hiti zopet gospá v nemškem jeziku nadaljevaje, „je že tako! Jaz umem vse slovenski, s kuharico se tudi vedno le slovenski pogovarjam, a — je že tako: če nas pride kdo obiskat, govorimo večidel, reči smem, vedno le nemški. Človeku je ta jezik bolj gladek, lože pové, kar hoče in — in — nemški vsak zná. Je že taka navada.“

„Gotovo, gotovo, gospá“, odgovarjamo mi trdovratno slovenski, „vsak zná nemški, slovenski pa ne vsak. Da ne zamerite, gospá, ravno vaša hišna, kakor sem memo grede opazil, je trda nemkinja —“

„Da, da, ne ume besedice slovenski.“

„A, zanimivo! Kako pa potem govori z otroci?“

„Ravno zavoljo otrok,“ nadaljuje gospá vedno v ljubljansko zavitem, vsakemu pravemu Nemcu neprenesljivem nemškem narečji: „glejte, otroci se pri nas najbolj naučé slovenskega jezika — — —“

„Aba, uganem gospá! Trdo nemkinjo ste jim tedaj zato dali, da bi se pri njih najprej slovenski naučila. Izvrstna misel, čestitam!“

„Marijčka“, se vtakne v tem trenutku gospod Pavček vmes, „ali si naročila kavo za našega prijatelja? Jaz mislim, da bi imela že kuhana biti?“

Gospá se vzdigne in šepetavši nemški: „ne zamerite“ — splava po sobi proti kuhinji.

„Ali kadite, prijatelj?“ praša gospod Pavček brž za tem, stopi k omarici ter postavi škatljico na videz prav zapeljivih tlink (smodek) pred nas na mizo. Potem pravi:

„Chriemhilda, skoči, skoči po par žveplenk! Tu jih ni več.“

Chriemhilda se vzdigne izza svoje mizice, na kateri leži šivalno orodje, počasi, se ozre po svojem krilu in odide v drugo sobo, od koder se kmalu vrne s škatljico žveplenk ter jih postavi na mizo pred nas.

„Obžalujem, gospodična,“ pravimo mi z najpriljudnejšim smehljanjem, „da sem jaz, če tudi nehoté, vzrok, da ste pretrgali svoje gotovo jako zanimivo delo. Videl sem prej v vaših rokah knjigo. Ne zamerite, je morda slovenska?“